

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiło jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsako sredo popoldne.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 20.— K
pol leta 10.— "
četrt leta 5.— "
posamezna številka po 40 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslane, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne še 45 K.

Telefon uredništva
štev. 312.

Za oznanila je plačati od enostopne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 75 vin.
. dvakrat . . . 60 "
. trikrat . . . 45 "
za nadaljnja izvršenja od petit-vrste po 30 vin.
Oznaniła sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravištvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Mestni trg štev. 17/III.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so, proste poštne.

JAKOB DIMNIK:

Vsi v organizacijo!

(Z zborovanja Ljublj. učit. društva dne 4. t. m.)

Ljubljansko učit. društvo ima danes 83 članov; lansko leto jih je imelo samo 41. Ni čuda! V nobenem okraju ni Susteršičeva pest s tako silo in tako brezobzirno in neusmiljeno pritiskala na učiteljstvo kakor v Ljubljani. Na vsak način so hoteli porušiti to »liberalno trdnjavo« ter hlapčevsko zaslužniti ljubljansko učiteljstvo pohlepnosti in sebičnosti nepoštene in krivične Susteršičeve strahovlade. Veliko smo morali pretrpeti. Prezirali so nas pri oddaji služb, pri podporah, pri nagradah, pri aprovizaciji itd. Pravica je z objokanim obrazom stala potisnjena v kotu, v ospredju se je pa šopirila gizdava Krivica ter s sladkimi obljubami in nagradami vabila pod svoje okrilje sestrano učiteljstvo.

Toda — božji mlini meljejo počasi — pa gotovo! Nihče jim ne uteče. Tudi krivični Susteršičev režim je prišel pod njih stope. Danes leže vsi malikovalci Krivice poraženi in poteptani v prahu in pepelu, in vsakdo se jih ogiblje, kakor smrdljivega kadavra, Susteršič sam se klati po svetu kakor večni žid, ki mu slaba vest ne da pokoja noč in dan. Vsi so šli, in časa kolo je s svojim ostrim zobovjem uničilo vse njih krivično delo. Mi pa, ki smo hodili po poti, ki nam jo je kazala Pravica, smo ostali čisti, neomadeževani in danes lahko s ponosno samozavestjo — kakor Janova krinka — gledamo z enim obrazom v neomadeževano preteklost, z drugim pa v boljšo bodočnost, ki nam je liki jutranja zarja zasijala v naši svobodni in demokratski Jugoslaviji. — Zato pa le kvišku srca, tovariši in tovarišice, in oklenimo se kar najtesneje naših društev ter darujmo dragevolje in brez obotavljanja žrtvenik naše stanovske organizacije letnili 48 K, ki nam jih predpisuje naša vrhovna organizacijska oblast — naša Zaveza! Vse naše pridobitve na šolskem polju, regulacija plač, na katero smemo biti ponosni, vse to je delo in zasluga naše stanovske organizacije. Brez te bi ne bili ničesar dosegli. Zato pa bodi vsakega zavednega učitelja in učiteljice sveta dolžnost, da se pridruži naši organizaciji ter plača v ta namen predpisanih 48 K, za kar dobi »Učiteljskega Tovariša« in »Popotnika« brezplačno. Lahko se pa plačuje ta vsota tudi polletno ali četrletno ali tudi mesečno po 4 krone. Seveda, blagajniku pa delo jako olajšamo, kdor plača vsetletno ali pa vsaj polletno članarino hkrati. Prvotna vsetletna članarina je znašala 24 K. Ker je pa morala tiskarna zaradi nastale dražnje vsemu svojemu oboju plače izdatno povišati, ker se je podražil papir, plin, elektrika in vse druge tiskarske potreščine, zaradi tega se je tudi tisk prav izdatno podražil. Da ne zabredemo v dolge gove, je bil upravni odbor naše Zaveze primoran, povišati članarino članom okrajnih učiteljskih društev na 48 kron na leto.

Res je, da je to precejšnja vsota, vendar pa ni tako visoka, da bi je spričo najnovejša regulacija učiteljskih plač ne zmogli. Zavedni učitelj (učiteljica) bo to vsoto brez obotavljanja žrtvoval za svojo organizacijo. Časa kolo se hitro vrti v naši novi državi, in kdor bo neorganizovan taval za kolesom časa, bo zaostal in izginil brez sledu s površja kakor jutranja rosa, na katero prisije toplo sonce. Le pogledimo našega delavca, kako tesno se oklepa svoje organizacije in če je treba,

da tudi zadnji vinar iz svojega žepa v organizacijske namene. Zato pa dosega naravnost čudovite uspehe. Le v organizaciji je moč in napredek! Tudi ustroj naše nove države sloni na temeljih organizacij. In to je prav! To je demokratsko. Zato pa pride v Jugoslaviji le tisti stan do veljave in do svojih pravic, ki je dobro organizovan. V birokratični in avtokratični Avstriji so se bali organizacij. Divide et impera — je bilo nje geslo. Zato je pa tudi tako sramotno izginila s površja. Naša država je pa zidana na demokratskih tleh, demokratizmu dajejo na podlago in moč organizacije narodov, strank in stanov. Zato pa: le vsi v stanovsko organizacijo!

IVAN MICHLER:

Telesna vzgoja šport in šola.

Telesna vzgoja je ono sredstvo, ki damo z njim telesu priliko, da se v gotovih mejah zloži in naravno razvije. Že najstarejši narodi so spoznali visoko vrednost telesnih vaj kot najboljše pripravo za lov in vojno ter za ohranitev in utrditev zdravja. V telesni vzgoji so videli ono sredstvo, ki naj pomaga telesu, ki je posoda duše, do popolnega in lepega razvoja.

Izmed najstarejših narodov so bili samo Grki, ki so umeli razvrstiti telesne vaje v sistem, po katerem so potem vadili. Obenem z grško kulturo je nastala tudi grška gimnastika. Bila je glavno sredstvo telesne vzgoje narodove in kot taka telesno spojena z verskimi običaji in zabavnimi prireditvami. Bila je običajen predmet. Telesne vaje so gojili sleherni dan od 7. leta do moške dobe. Pri Sparancih so se tudi deklice in dekleta urile v raznih telesnih spretnostih in s tem dobile podlago trdnemu zdravju, ki jim je zopet omogočalo roditi zdrav in krepak zarod. Grki so uvideli, da je le s pomočjo smotreno gojenih vaj mogoče dati telesu tisti popolni razvoj in tisto lepo obliko, ki jo občudujemo še danes na umotvorih starogrških mojstrov.

Obenem s propastjo Grške je propadla tudi njih gimnastika. Rimljani, ki so bili dediči grške kulture, so gimnastiko kot vzgojno sredstvo popolnoma zamenjali. Uporabljali so jo samo v svrhu vojaške službe. Tudi Germani niso imeli nikake sistematične telesne vzgoje. Gimnastika je bila pokopana za več stoletij.

Šele Luter je poizkusil reformirati tudi to panogo narodne vzgoje, kar se mu pa ni posrečilo. V 17. stoletju je bil Komensky, ki je zahteval v svoji knjigi »Orbis Pictus« telesne vaje za mladino v svrhu ohranitve zdravja in podaljšanja življenja. V istem stoletju je bil na Angleškem John Locke in na Francoskem v 16. stoletju Michel de Montaigne, ki sta zahtevala telesne vzgoje v šoli. Najmanj pa je bila ta panoga vzgoje upoštevana v renesančni dobi. Gojili so jo samo v plemiških šolah. Narod je ni bil deležen.

Še enkrat je opozoril v 18. stoletju J. J. Rousseau v svoji knjigi »Emil« na telesne vaje in njihov velik vpliv na telesni in duševni razvoj in to pot ne brez uspeha. Za telesno vzgojo so prišli bolj časi. Vstali so možje, kakor Basedow, Pestalozzi, Jahn, Spitz, Friesen, Maul i. dr., ki so opozarjali javnost in vlado na dvojni vpliv telesnih vaj. S tem se sicer ni oživila grška gimnastika, pač pa se je postavil temelj današnji telovadbi.

Slično kakor v Nemčiji so tudi v drugih državah spoznali vrednost telesnih

vaj, oziroma telovadbe na telo in duha. Začeli so ustanavljati društva, ki je bil njihov namen krepitev in razvoj telesa posameznika. Vlade držav so se prvotno držale pasivno napram tem novostim; bili so pač starokopitneži, kakor jih je tudi še dandanes mnogo. Vendar to ni moglo ovirati napredka na tem polju. Novi časi so prinesli nove ljudi in nove ideje na površje, in zapreke so izginjale s poti telesne vzgoje.

Telovadba, ki je bila prvotno glavno sredstvo telesne vzgoje (razen pri Angležih), se je morala v novejšem času nekoliko umakniti lahki atletiki. Ni ga danes skoro Angleža ali Američana, ki bi ne gojil te vrste telesnih vaj. Danes je razširjena po vsem svetu. Goje jo v že poleg prej imenovanih državah tudi na Francoskem, v Belgiji, na Danskem, Holandskem, Norveškem, v Rusiji, na Ogrskem, Češkem, v Srbiji itd. Z mirno vestjo smemo trditi, da se z lahko atletiko peča ves svet.

Pri nas Slovencih je skoro nepoznana. Šele v zadnjem času jo je sprejel tudi Sokol v svoj program.

Začetek lahke atletike najdemo pri Grkih. Obstojala je iz teka, skoka, metanja diska in palice ter boja s pestjo in rokoborbe. Zadnji dve vrsti danes več ne štejemo k lahki atletiki, ampak k težki. Iz ostalih se je razvila potem moderna lahka atletika, h kateri so se pridružile ko je ta najidealnejša panoga telesne še nekatere druge telesne vaje. Potem, vzgoje zamrla za več stoletij, je danes v polnem cvetu in ni je sile, ki bi jo odpravila s sveta. Milijoni ljudi jo goje danes. Kakor je telovadba splošno razširjena po vsem svetu in je postala ljudska last, tako tudi lahka atletika. In če more kateri način telesne vzgoje povzdigniti telesno moč in samozavest naroda, je to lahka atletika, ne oziraje se na druge dobre lastnosti, ki so njena last.

Nemci so bili med prvimi, ki so za Angleži spoznali neizmerno korist lahko-atletičnih vaj. Zato se je pri njih tudi hitro razvila, tako da je število njenih pristavev v kratkem naraslo na stotisoče. Znano je, da Angleži brez športa ne morejo živeti, in vrsta športa, ki so se mu najbolj posvetili, je lahka atletika.

Vsaka telesna vaja, smotreno gojena, ima za razvoj telesa neprecenljive vrednosti; posebno pa one, ki jih gojimo pod milim nebom.

Plemenita naloga se nam odpira tu. Naš narod, danes telesno tako zanemaren, bi se poplemenitil, če bi se ljudje, mesto da posedajo po kavarnah in gostilnicah, oprijeli lahke atletike. Ona se goji samo pod milim nebom; torej na svežem zraku, pod jasnim svodom. In s tem imajo ravno priliko oni, ki presede ves dan po raznih pisarnicah in drugih lokalih, da se na večer naučijo toli potrebne svežega zraka in pregibljejo svoje, od dolgega sedenja otrple telesne ude. Veliko manj bi se čulo pritožb o slabem teku, o glavobolu in o raznih drugih slabostih. Isto velja tudi za našo šolsko mladino. Mnogim je presedeti celo kopo ur v zatohli šolski sobi. Kako blagodejnejša vpliva bi bilo, če bi imela priliko sleherni dan na večer vsaj po eno uro se telesno urediti, si krepiti vsestransko mišice, srce in pljuča. Kako bi se povzdignilo nje zdravstveno stanje ter veselje do dela in življenja. Dajte mladini primerne prostora in primerno naobraženih vaditeljev!

Poleg vseh dobrih lastnosti lahke atletike se ne sme pozabiti na njeno moralno vrednost. Kdor sleherni dan smotreno goji telesne vaje, pridobi gotovo ve-

liko telesno in moralno moč, ki jo potem pri svojem poklicu lahko vsestransko uporablja. Ravno v športu si je pridobil ono energijo, ki ga usposobi, da izvrši v življenju naloge, pred katerimi bi drugi obupali. Kdor svoje telo in od prirode mu podarjene telesne zmožnosti zanemara, si krajša življenje.

Lahko atletiko goji lahko vsakdo, bodisi star ali mlad, šibak ali krepak in na vsakem prostoru pod milim nebom. In kar je glavno, ne stane skoro nič.

Pri nas žalibog lahke atletike v splošnem sploh ne goje. Posebno šolska mladina dozdaj ni imela nikake prilike. Stara Avstrija je pač skrbela za svoj nemški naraščaj, a z nami je tudi tu postopala mačehovsko. Pogledimo, kako je v Nemčiji! Po vsej državi so učni zavodi, na katerih se v velikem obsegu goji šport in katerih ravnatelji ga skrbno podpirajo, ne da bi pri tem trpela duševna izobrazba gojencev. Slednjim je celo dovoljena udeležba na javnih športnih tekmah. S pomočjo tekme se mladina navduši, da začne resno urediti telo in razvijati njegove zmožnosti. In s tem pridobi ono fizično moč, ki bi ostala brez nje, da ni gojila telesa.

Žalibog se dobi pri nas še mnogo učiteljev, profesorjev in tudi drugih, ki se ne strinjajo s tem duhom novejšega časa in ki so skriti ali pa javni nasprotniki vsake telesne vzgoje. Njim bi bilo najljubše, da bi mladina samo posedala po šolskih klopeh, kjer jo le premnogokrat more z nepotrebno navlako. Da bi pa le malo globlje pogledali v dušo mladine, tedaj bi tam nekaj zapazili, kar so sami nekoč imeli, pa že zdavnaj zamorili. Kje pa je mladina najbolj srečna? V šoli gotovo ne! Tam zunaj pod milim nebom, kjer lahko vrže s sebe vse tisto prisiljeno kretanje in razne paragrafe, kjer se svobodno giblje, teka, skače, plava ali pa poizkuša na razne druge načine svojo telesno moč in spretnost. Le žalibog, da ima zato vse premalo prilike in nobenega pravega vodstva.

Pa tudi starši so v mnogih slučajih velika ovira. Sicer pa, kako naj imajo starši smisel za to, če ga oni faktorji, ki se smatrajo kot v zato poklicani, sami nimajo. Dajte mladini prave »športnike« kot njih telesne vzgojitelje in videli boste, s kakšnim veseljem pojde na delo. Pravi športnik je pa samo oni, ki se v resnici peča s športom ter v poslednjem ne išče samo zabave, ampak fizično in moralno povzdigo samega sebe.

Žalibog, da se smatra pri nas šport še vedno kot nekaj luksusa, dovoljen samo takozvanim boljšim, oziroma imovitejšim krogom. Drugi narodi so to misel že davno ovrgli, ker so spoznali v športu ono sredstvo, kinaj narod pomlaja, iz katerega naj črpa neprestano novo fizično in moralno moč in ki mu naj povzdiguje veselje do dela in življenja.

V drugih državah obstojajo razna športna društva, katerih namen je ljudstvo telesno krepiti. Države gmotno podpirajo njih delovanje. Soje, torišče ljudske vzgoje, so sprejele v svoj program vsakovrsten šport in ga skrbno negujejo.

V Ameriki se nahajajo na visokih šolah oddelki za telesno vzgojo, in ravnatelji teh so nekdanji »športniki mojstri«. Ameriški dijak se peča navadno prve semestre na visoki šoli samo s športom, medtem ko se pri nas porabi mnogokrat oni čas s sumljivimi ženskami, pijančevanjem in pohajkovanjem. Ameriške visoke šole nudijo z zato razpoložnim kapitalom visokošolcu vse mogoče olajšave, tako

da se tudi najubožnejši dijak lahko posveti športu.

Posnemajmo jih! Proč z raznimi pomisleki! Sveta naloga naj nam bo, telesne zmoglosti, podarjene nam od vsematere prirode, razviti do popolnosti! Proč od alkoholnih in njegovih prijateljev! Krepite svoje telo, da bomo zmogni tekmovali v življenjskem boju za obstanek — če ne, nas čaka ista usoda, ki je nekoč uničila stare Grke!

KAREL DOBERSEK:

Šolarske maše.

V »Učiteljskem Tovarišu« se pogosto oglašajo tovariši deloma za način nadziranja pri šolarskih mašah, deloma v njih splošno odpravo.

Pri načinu nadziranja je bilo večkrat že omenjeno, da se je ravnanje po številu katehetov, oziroma učiteljskega na posameznih solah. V glavnem je veljala debata v tem oziru menjavi osebja pri nadziranju. Kjer bi bilo pa zadostno število katehetov, naj nadzirajo sami.

Boj za formo nadziranja prihaja v poštev samo na večrazrednih solah. Enorazrednice — in teh je mnogo, premnogo — pa se niti ne omenjajo. Tukaj je na razpolago samo ena učna oseba, in ker so enorazrednice samo v župnijah z enim katehetom, je jasno, da bo pri določitvi forme nadziranja šolarjev na teh solah vsaka debata odveč. Tu bi pač vsak učitelj moral biti pri šolarskih mašah navzoč, ker je pa ta učitelj obenem tudi šolski vodja, bi se njegov delokrog vedno bolj razširjal.

Vsak ve, ki količkaj pozna šolo, da je delo na enorazrednicah najtežavnejše. Tukaj ne manjka dela ob nobeni ur dneva in tedna. Glavno in največje se dela v jutranjih urah, zakaj popoldne je učitelj izmučen zaradi vednega direktnega pouka. Za priprave se torej porabljajo samo jutranje ure, oziroma prosti dnevi. Ker pa je učitelj obenem tudi vodja šole, mu tudi pisarniški posli poleg šole napravljajo »kratek čas«. Ta vodja tudi vodi navadno pisarniško šolskega sveta, in če tega ne bo več, bo imel pač on iste enake posle naprej. Zato pa že iz enostavnega pomanjkanja časa ne gre puščati tega učiteljskega brez potrebnega počitka, ki bi ga itak tudi pozneje ne imel, akoravno bi ne bilo nadziranja otrok. Če se pa še dobe učitelji enorazrednice, ki imajo dovolj časa na razpolago — jih kar imenujte! Učiteljsvo, ki se vestno pripravlja in opravlja svoj posel, ima vedno premalo časa.

Nadalje je to učiteljsko osebje navadno jako oddaljeno od pošte, železnice, trgovin, mest itd. Kdo more trditi, da tako zaposlen mučenik ni potreben razvedrila, družbe, informacij? Kličemo ga stanovske organizacije! Mi vendar potrebujemo učiteljsva, ki bo znalo opravljati kulturno delo, ne pa samo dobro nadzirati otroke v cerkvi, kar je dostikrat zaradi različnih razmer v njej sami nemogoče, pa tudi zaradi prisotnosti staršev nepotrebno. Kaj pa ob počitnicah? Če tukaj more izhajati brez nadziranja, zakaj se ne bi moglo v učni dobi, ko so otroci poleg maše deležni krščanskega nauka dvakrat na teden? Če je pa vsak nauk brezuspešen in so otroci vključ temu ne samo razposajeni, ampak moralno pokvarjeni in kažejo to tudi v cerkvi, potem se naj dobe boljši učitelji, oziroma kateheti, da boljši starši otrokom! In tu stojimo na prvotnem stališču: »Dajte dovolj časa učiteljsvu, da postane prvoravno!«

Omenimo naj pa še nekaj! Učitelji so vodje raznih organizacij, kakor čebelarških, sadlarskih, kmetijskih, izobraževalnih, delavskih itd. Posebno v oddaljenih krajih, kejr so enorazrednice in je tako delo za nardo večinoma v rokah učiteljsva, ima tak vodja šole neizmerno dela. Vem, da je tako tudi na višje organizovanih solah, a dokler gre samo za formo nadziranja otrok pri šolarskih mašah, moram to stališče najbolj obremenjenega učiteljsva posebno poudarjati.

Pa še nekaj prihaja v splošnem v poštev! Ako se namreč uvede obvezno nadziranje pri šolskih mašah, potem je jasno, da je nelogično, če se pri drugih verskih vajah v cerkvi (n. pr. pri blagoslovu) ne zdi potrebno nadzorovati otrok. Da torej take zadeve ni enostavno odložiti in preložiti na boljše čase, je jasno. Noben katehet, ki pozna veliko delo učiteljsva, mi ne bo očital pristranosti, ako sem omenil, da nisem za nadziranje. Gotovo mi bo pa vsak pritrdil, da bi bilo bolj važno nadzirati otroke, recimo, na paši kot pa v cerkvi, kjer je navzočih dovolj sorodnikov otrok. Zakaj nihče ne zahteva, da bi moralo učiteljsvo nadzirati otroke na paši? Nikoli nisem še slišal od staršev, da se njih otrok v cerkvi pokvari za vse

življenje, ampak slišal sem že, da hočejo imeti za pašo pastirja — ker je njih otroka škoda, ker se pokvari. Nam tudi ne gre po vseh pravilih vzgoje samo za trenutni uspeh (mirno vedenje med mašo), ampak gre za vzgojo značaja. Dvomim pa, da ima naše nadziranje v cerkvi kakšen vzgojni pomen, oziroma dober trajen vpliv. Gospodje, ki določujejo o tem, naj se ne vprašajo, kako se naj to in ono uredi, da bo bolj praktično, ampak vprašati se morajo, kaj ima vpliv na vzgojo dobrega značaja: ali nadziranje v tem slučaju ali dober pouk. Vprašati se morajo pa tudi, kakšno stališče zavzame učiteljsvo. Ni res, da učiteljsvo ne mara nadzorovati otrok, ker je »liberalno«. Ta očitke izreče samo mož, ki našega ogromnega dela ne pozna.

Iz člankov, ki so o tem predmetu že izšli v »U. Tov.«, moram konstatirati, da me izredno veseli objektivna razprava o tem kočljivem vprašanju. Ker je pa zadeva kočljiva, se je malokdo hoče tudi stvarno lotiti že zaradi tega, ker se boji nasprotstev. Jaz se za svojo osebo nasprotstev ne bojim, in če mi kdo ovrže moje samo skicirane pomisleke, — dobro, se pa pomeniva še natančneje; a če me popolnoma prepriča — sem njegov!

Izpit učne usposobljenosti za meščanske šole.

Ker marsikdo ni mogel pričeti že 1. maja s študijem Bežkovič »Osnovnih nauk iz dušeslovja«, podaljšamo termin do 20. t. m. Do tedaj pa bo pač vsakdo mogel predelati omenjeno knjigo ter si prisvojiti oni minimum psihološkega znanja, s katerim bi se moral izkazati ne le vsak učitelj, temveč vsakdo, ki hoče, »da mu priznamo čast splošne naobrazenosti«. Seznanili pa se bomo tudi s slovensko terminologijo, tako da nam Osvaldova »Psihologija«, s katero začnemo 20. t. m., ne bo delala posebne težave in jo bomo lahko predelali do 15. junija.

Za to knjigo priporočam sledeči postopek. Vsak š posebej najprej prečitamo in ga primerjamo z dotičnim § v Bežkovič knjigi. Podčrtavanje stavkov in besed ki si jih hočemo posebno vtisniti v spomin. Označevanje mest, ki so nam nejasna. Navedene zglede pomnožimo s takimi, ki smo jih sami našli. Pomislamo, kaj bi morali dodati, ako bi dotični § prirejali za učiteljske. Ako ti je količkaj možno, se razgovarjaj s kakim tovarišem o stvarni, ki si jo predelal. Zvezek za ekscerpte si priredi tako, da boš pisal le na eno stran; druga naj ostane prazna! (Čemu, o tem spodaj.)

Dasi nikomur ne vsiljujem te »metode«, jo hočem vendar nekoliko utemeljiti.

Ako bi bil takoj za začetek priporočal kako obsežno dušeslovno delo, n. pr. Stöhrrovo »Psychologie« (597 str.), bi nekaj časa, po njej slepomišlili, dokler bi se ne utrudili. In končni uspeh? Zato pa se hočemo poglobiti v kako obsežno dušeslovno knjigo šele potem, ko bomo predelali B. in O. knjigo. Sele tedaj bomo z lahkoto, s pridom in z vžitkom čitali razne psihološke vires, razprave itd. In če bomo našli kaj, česar dotlej nismo vedeli, kar nam je bilo še vedno nejasno itd., si bomo to notirali na prazni strani zvezka za ekscerpte pri dotičnem poglavju.

Podčrtavanje in označevanje z raznobojnimi svinčniki priporočam z ozirom na dejstvo, ki ga omenja Bežek na 51. str. naše knjige.

Končno bi še omenil, da si bo marsikdo lažje prisvojil predelano stvarino, ako si jo priredi v vprašanjih in odgovorih.

V eni prihodnjih številkih se pomenimo o posameznih skupinah, tako da bi se v juniju pečali razen s pedagogiko, še s kakim drugim predmetom

J. Magerl.

Nemščina.

»Slovenski Učitelj« je priobčil v 4. številki v svojih zapisnikih tudi odlomek o nemščini, v katerem piše, »da smo nemščino srečno odpravili iz slovenskih sol, na drugi strani pa smo ji priborili vsaj na večrazrednicah isto stališče.« — In ravno to je, kar nas nagiba, da zapišemo o tem predmetu še nekaj misli. Priborili smo si svojo sveto Jugoslavijo. Naša mlada domovina pa bo imela silne zunanje in notranje sovražnike, ki bodo vedno prežali nanjo in jo izkušali upropastiti. Zaradi tega ji bo treba mogočnih branilcev, predvsem z domovinsko ljubeznijo prežetih, zvestih, zanesljivih bojnikov, vojakov. Le-te vzgojiti bo ena najvažnejših nalog raznih činiteljev, predvsem šole. Odstraniti bo vse, kar bi temu nasprotovalo. Učili bomo mladino svojo domovino ljubiti; užigali ji srca zanjo — a te cvetke

bo pobrala pogosto slana od strani meukih, v stari mržnji do lastne govorice, v zaničevanju domačih šeg in vsega domačega življenja staršev. Odkod to zaničevanje? Iz več nego tisočletnega suženstva! Znali so naši tlačitelji delati sebi v korist, znali so rod sistematično raznarodovati, znali so vzgajati poturice; uporabljali so k temu vsa mnogobrojna sredstva, ki so jim bila na razpolago. Kamor si se ozrl — vse nemško. Država je nastavljala nemške uradnike, ki jih je zona pretresla, če se je drznil kdo izpregovoriti z njimi slovensko besedo — kaj šele pri vojaštvu! Bilo je v stari dobi malo sol — a te so bile le penemčevalnice, ki so vbijale mladini le blaženo nemščino, češ, potrebuje jo, kamor gre. Pomagali so širiti nemški duh med ljudstvom nemčurski trgovci, nemškutarski obrtniki, propadli dijaki kot občinski tajniki, stari vojaki; oblasti so razentega potvarjale imena krajev, sploh kar bi kazalo domače slovensko lice. V poznejši dobi so nemčurski šolski nadzorniki pritiskali na učitelje in marsikateri rodovinski oče je zaradi slabih gmotnih razmer klonil vrat — Vsenemški trgovci so do zadnjega hipa, dokler ni izdihnil, širili zloglasnega »Štajerca« med ljudstvom. Slovan pa je od nekaj rad sprejemal tuje šege. Ali se je čuditi, da je marsikje še danes mržnja do vsega, kar je slovensko? Vprašamo: Ali so to Nemci storili iz ljubezni do nas? Ne, v svojo korist — sistematično so nas hoteli ponemčiti!

Ali naj v ljudski šoli še nadalje gojimo to stremljenje do nemščine, mržnjo do materinščine ali naj še nadalje zastrupljamo narod? Ali naj še nadalje našim tlačiteljem gladimo pot? Ne in tisočkrat ne! S tem bi naprej odtujevali narod od lastne grude. Zdrave moči bi odhajale v nemške rudnike, služinčad bi nadalje silila v nemška mesta. Na starost pa bi se vračali onemogli v Jugoslavijo, češ, redi, preživi me! Navadno pa taki ne pridejo sami, ampak privedejo s seboj še nemško ženo, nemške otroke, pogosto občini na skrb, med ljudstvom pa so pravi hujšakci in poveličevalci nemščine. Znan mi je slučaj, da je tak rudar v dobi, ko se je naša deklaracija podpisovala, rekel nekemu mojih učencev, katerega mati je zbiralala podpise: »Če boš Nemec, boš poštenjak; če boš pa Jugoslovian, boš pes, tat in razbojnik!« Ob koncu vojne je prišlo več ljudi za življenje domov, ki po eni strani prosijo podpore od Jugoslavije — po drugi strani pa so proti njej.

Naše ljudstvo ne rabi nemščine. Dela bo doma dovolj, naš jezik je sedaj državni jezik — uporabimo rajši tiste ure za pouk v drugih važnih predmetih, za temeljiti pouk v kmetijstvu, povzdignimo travništvo in z njim živinorejo, da bo imel naš kmet lepo živino in obilo živine, ki se bo lahko izvažala; povzdignimo sadjerejo, čebelarstvo. To je potrebno za Jugoslavijo. Nemščino pa naj prevzamemo srednje šole poleg latinščine, grščina pa se naj opusti. Prepričan sem, da gospodje srednješolski profesorji zaradi učencev, ki nameravajo študirati, ne bodo zahtevali, da se zaradi njih z nemščino kvari ves rod. Za inteligenco nas ni strah, pač pa za povprečni naraščaj. Ne verujem, da je na Francoskem, Angleškem, v Ameriki in povsod drugod uvedena nemščina na ljudskih solah in vendar imajo globoke mislece in velike znanstvenike. Nemščino torej vun iz vseh slovenskih ljudskih sol, zakaj ni samo nepotrebna, ampak škodljiva našemu rodu — le v obmejnih krajih bi ji prisodili prostora. Proč z vsem, kar je tujega! Vzvajamo narod k spoštovanju do samega sebe, da bo prožet domovinske ljubezni, ljubezni do domače grude. Podprimo ga gmotno s povzdigo vseh panog kmetijstva, da bo svoj gospod na svoji zemlji, pa tudi pripravljen to svojo zemljo braniti do zadnjega diha.

O učnih načrtih

za štirirazredno meščansko šolo kot tip narodne višje šole (spodnje srednje šole).

UČNI NAČRT ZA ZEMLJEPIS.

(Sestavila J. Magerl in A. Zavrl.)

Učni smoter.

Učenci naj pregledno poznajo obliko in kakovost zemeljskega površja, njega politično razdelitev in vpliv na gospodarstvo, kulturo in zgodovino. Natančno naj poznajo oro-, hidro-, topo-, etnografske ter gospodarske in kulturne razmere Jugoslavije. Seznanijo naj se z osnovnimi pojmi zvezdoznanskega zemljepisa in z onimi pojmi iz narodnega gospodarstva, ki so neobhodno potrebni za pravilno razumevanje ustroja države in socialnega življenja. Pridobe naj si tudi potrebno spretnost v čitanju zemljevidov.

Prvi razred.

(Dve tedenski uri.)

Obzor; nebesni oblok; zavedanje stranih neba. Navidezni letni tek solne Lunine izpremembe. Oblika zemlje. Zemljepisna dolžina in zemljepisna širina.

Nazorno razvijanje osnovnih pojmov iz fizikalnega zemljepisa (pod milim milimom). Vzájemni vpliv zemljepisnih elementov.

Čitanje zemljevidov.

Jugoslavija.

Drugi razred.

(Dve tedenski uri.)

Velikost zemlje. Naravni, navidezni, in resnični obzor. Razmerje med tečaj višino in zemljepisno širino. Solnčni in v raznih letnih časih za različne zemljepisne širine.

Nadaljno razvijanje osnovnih pojmov iz fizikalnega zemljepisa.

Čitanje zemljevidov.

Evropa.

Tretji razred.

(Dve tedenski uri.)

Solnčni tek v raznih letnih časih z ravnik in južno poluto. Letni časi v posameznih pasovih. Jutranji in večerni mraki. Resnično gibanje zemlje. Osolnčje. Solnčni in mesečni mrakovi. Nepremičnice, premičnice in sopremičnice; repatične zvezdni utrinki. Osnovni pojmi iz fizikalnega zemljepisa. Pregled geoloških delov.

Čitanje zemljevidov.

Azija, Afrika, Amerika in Avstralija.

Četrti razred.

(Dve tedenski uri.)

Ponovitev, poglobitev in izpopolnitev zvezdoznanskega in fizikalnega zemljepisa.

Vežbanje v krokiranju.

Jugoslavija. Ponovitev onih držav, ki so posebne važnosti za našo trgovino.

Ponovitev, poglobitev in izpopolnitev snovi iz narodnega gospodarstva, ki je v prvih treh razredih obravnavala zemljepisu, zgodovini in drugih predmetih.

Opomba. 1. Jugoslavijo moramo 4. razredu še enkrat obravnavati zaradi učencev, ki prestopajo v 5. razred razred.

2. O narodnem gospodarstvu kot ni stvarni strokovne osnovne (meščanske) šole izpregovorim v posebni številki.

J. M.

Poziv.

Po vseh kulturnih državah proučujemo zemeljske potrebe, ki so še vedno marsikomu zagonetni pojavi. Ob ustanovitvi naše državne samostojnosti pripada med državno organizovanimi znanstvenimi nalogami sodelovanje v tem mednarodnem proučevanju. Ustanovljeno je slovensko državno zavod za meteorologijo in geodinamiko, ki bo združeno vodil — kakor kaže ime — proučevanje podnebja in zemeljskih potresov. Vodstvo meteoroloških nalog in instrumentalno opazovanje zemeljskih potresov (geodinamski oddelek A) je prevzel profesor dr. Fran Čadež v Ljubljani, opazovanje potresov s pomočjo naših raziskovalnikov bo vodil (kakor doslej po Kraljevem in Goriškem) vladni svetnik profesor Ferdinand Seidl v Novem mestu (geodinamski oddelek B).

Poročevalce po vsej Sloveniji v prvi vrsti gg. učitelje, profesorje in duhovnike pa tudi druge razumnike prosimo, da prevzamejo to-le preprosto nalogo: kadarkoli se v bivališču poročevalca pojavi zemeljski potres, popiše poročevalca, kdaj se je pojavil (mesec, dan, uro in minuta) in kako, in sicer kolikor je opazil poročevalca sam in kolikor je zvedel od znancev. Poročilo naj pošlje kolikor kmalu na oddelek B državne geodinamskega zavoda v Novem mestu ali pa našim dnevnikom, ki bodo kakor doslej rade volje poročila sprejemali in priobčevali. Za poročila dostuje dostikrat dopisnica. Najbolje je, ako se posluži poročevalca uradne dopisnice z vprašanji, kjer piše odgovore na ondi stavljen vprašanja. Uradne dopisnice so poštnine prost. Razpošiljal jih bo dosedanjim in novim poročevalcem deželni referent vladni svetnik profesor Ferdinand Seidl.

Naj bi naša znanstvena zasnova privedla primerno zanimanje in častno delovanje ter rodila uspeh!

Zavod za meteorologijo in geodinamiko v Ljubljani.

Dr. Fran Čadež, voditelj.

Ferdinand Seidl, referent.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Zborovanje upravnega odbora Zaveze.

Seja upravnega odbora Zaveze se je vršila dne 17. aprila 1919, v načelstveni sobi Učiteljske tiskarne v Ljubljani. Začetek ob 13. koncem ob 18. uri. Navzoči so bili člani vodstva Zaveze in osem članov upravnega odbora.

1. Zavezin predsednik L. Jelenc ugotovi sklepčnost in otvori sejo. Nato podarja, da je stalo ljudsko- in meščansko-šolsko učiteljstvo po razsulu stare Avstrije v naši novi državi SHS pred tremi velikimi nalogami, ki so se morale takoj in najtemeljiteje razrešiti. — Zaveza se je lotila najprej gmotnega vprašanja. Rešuje se za nas povoljno in ugodno ne samo za prehodno dobo, ampak tako, da nas bodoči državni šolski zakon uvrsti med državne uradnike, ki spravi gmotno vprašanje z dnevnega reda za dolgo vrsto let. Drugo važno vprašanje je reforma našega šolstva. Pred leti že se je poseben odsek Zaveze poprijel dela in po temeljitih študijah je sestavil vzoren načrt državnega šolskega zakona. Po Zavezini iniciativi je prišlo poverjeništvu za uk in bogočastje do sklepa, da je sklicalo anketo, ki naj se peča s tem vprašanjem. Ako ne bi bil Zavezin odsek predložil popolnoma izdelanega načrta, bi se anketa ne bila vedela kje in kako lotiti dela, ker je bila sklicana brez priprave in brez temelja. Tretje vprašanje je ustanovitev centralne učiteljske organizacije za vso državo SHS. Tudi tu je bila Zaveza prva. Obrnila se je na vse hrvatske in srbske učiteljske pokrajinske Zveze. Do danes je prejela odgovor samo od dalmatinske Zveze. Ko pridejo odgovori tudi od drugih, tedaj gre zastopstvo Zaveze v Belgrad in skliče ob tisti priliki delegate vseh Zvez na razgovor, da rešijo to vprašanje.

Zaveza ne zamudi nobene prilike, kjer je treba kaj ukreniti v korist šolstva in učiteljstva. Nič ne diši po samohvali, če se konstatira, da je delovanje naše Zaveze uspešno, da uživa velik ugled ne le v slovenski javnosti, ampak tudi med brati Hrvati in Srbi. Mi gremo svojo pot, ki jo smatramo za pravo in se ne zmenimo za napade nepoklicanih.

2. a) Tajnik V. Rus poroča o delovanju Zaveze od zadnje seje upravnega odbora, ki je bila o božiču, do današnjega dne, kar je razvidno iz objavljenih zapisnikov četrte, pete in šeste vodstvene seje Zaveze. Poročilo se vzame brez debate na znanje. Le pri poročilu odseka za sestavo novih čitank se določi, da se naznani na pristojno mesto članom tega odseka še tovariš Josip Brinar, ravnatelj meščanske šole v Mariboru, ki je pa sedaj v zasedenem ozemlju v Postojni.

b) Upravnik Učiteljskega Tovariša Fr. Marolt poda podrobno poročilo glede stanja naročnikov in gmotnega stanja stanovskega glasila. Vsa včlanjena društva so izkazala l. 1918 skupaj 1347 članov, l. 1919 do danes pa 1458 članov. Sežansko, postojnsko, vipavsko, tržaško, istrsko, goriško in tolimsko učiteljsko društvo zaradi zasedanja naše zemlje po sovražniku letos niso poslala izkazov svojih članov, ki so lansko leto znašala 518 članov. Vštevisi te, bi štela Zaveza letos okroglo 2000 članov. Delo upravnštva je izredno naraslo, samo pri upravnih listov pride 460 poštnih uradov v pošte. List se tiska v 2400 odtisih. Leta 1918 in 1919 je umrlo 14 naročnikov. List se pošilja brezplačno ali pa v zameno 54 uredništva in osebam. V l. 1918 je bilo naročenih 50 inseratov za 1511 K 51 vin., letos je doslej naročenih 43 inseratov.

Določiti se, da se tiska odslej le 1800 odtisov za vsako številko Učiteljskega Tovariša, ker se ga sedaj faktično odda 1678 izvodov.

c) O stanju Zvončka poroča upravnik L. Jelenc. Število Zvončkovih naročnikov se veča posebno letos, ko so se zavzeli zanj in pridobivajo naročnike nekateri učitelji in učiteljice na svojih šolah. Razveseljivo je, da gre v Globasnico na Koroško 17 izvodov Zvončka. Tako ima letos Zvonček dosedaj 1577 plačujočih naročnikov. S 1. januarjem 1919 ni imel Zvonček nič dolga, pač pa par tisoč kron v hranilnici. Ves dolg je znašal v tiskarni 9095 K 30 vin., ki je bil plačan do 31. dec. 1918. To pa je bilo mogoče le, ker je bila prodana zaloga starih letnikov. Bati se je, da se zaključi letošnje leto z velikim deficitom, dasi se je zvišala letos naročnina od 6 na 10 K, in se je pomnožilo število naročnikov. Tisk in papir sta se izdatno podražila. Lansko leto je stala ena številka Zvončka v tiskarni 437 K, letošnja skupna številka 1. in 2. pa velja 2440 K. Draginja pa še ni konec. Delavstvo v tiskarni je zahtevalo te dni 100 % poviška svoje plače, cena klišejev se je zvišala

več kot za 100 %. Nova Zvončkova oprema je veljala 1155 K. Treba bo varčevati na vse strani, da ne zagazimo v prevelike dolgovе.

č) Blagajnik Fr. Luznar poda obširno blagajniško poročilo. Popotnika se tiska v 2000 odtisih, kar naj ostane tudi v prihodnje. Danes je včlanjenih v Zavezi 1163 pravih in 113 podpornih članov, okrog 600 članov pa je v zasedenem ozemlju. Vsled naraščajoče draginje se je dvignila cena listom. Če bi zvišala Zaveza naročnino svojih listov tako, kakor so to storili drugi, bi veljal danes Popotnik 24 K, Učiteljski Tovariš pa 40 K. Po Fleretovem predlogu, da se zviša članarina organizovanemu učiteljstvu od 2 K na 3 K mesečno, bi imela Zaveza skupno 33.016 kron dohodkov. Stroški v tiskarni, poština, uredništvo, upravništvo in odpravnštvo obeh listov, Zavezino vodstvo in druge upravne potrebe bi znašale skupno 49.468 K. Po Fleretovem predlogu bi znašal torej primanjkljaj pri zgorajšnjem številu članov in pri sedanjih draginjah 16.452 K.

Da Zaveza ne zagazi v dolgovе, predlaga: 1. članarina naj se zviša letno na 36 K, 2. Popotnik naj izhaja mesečno samo na 1 pol, 3. Učiteljski Tovariš naj izhaja vsakih 14 dni brez priloge.

Urednik E. Gangl je proti vsem trem predlogom. Popotnikovemu uredniku se na ta način ne sme vezati rok, sicer odbije od sebe lahko vse najboljše sodelavce. Učiteljski Tovariš prinaša samo aktualne stvari, dopisov je zelo mnogo. V tem velikem času je treba članstvu hitro in vsestransko ugoditi. Če se sprejmejo predloženi nasveti, ne pridobimo na stvari, ampak nazadujemo. Ureditev in zvišanje plač ter draginskih doklad nam je priborila predvsem Zaveza, zato mora imeti tudi ta svoj delež. Le po trdnih materialnih tleh moremo priti do novih stanovskih pridobitev. Oprt na navedene razloge, predlaga, da se zviša članarina začasno na 4 K mesečno.

Tovariša Aichholzer in Marolt se pridružujeta Ganglovemu predlogu. Zadnje imenovan je mnenja, da se Zavezino članstvo še lahko izdatno zviša, ako imajo odbori učiteljskih društev in šolski voditelji vse učiteljstvo svojega okraja stalno v evidenci.

Tovariš Brinar poudarja, da živimo v nenaravnih razmerah, v katerih denar nima prave vrednosti. Spriču utemeljenih predlogov je za zvišanje članarine. Da pa bo lažja agitacija pri članstvu, naj se tisk kolikormožno omeji. Učiteljski Tovariš naj prinaša samo organizacijska in strokovna poročila. Urednik naj vsebinsko dopisov skrči, društvena poročila naj bodo kratka, ponatši iz političkih dnevnikov naj se opuste. Popotnikov urednik naj skrči širokopotezne članke.

Tovariš Rajšp pravi, da se je na večerajšnjem zborovanju štajerske učiteljske Zveze, kjer se je sprejel zvišanje članarine od 2 na 3 K mesečno, izrekel sum, da pride uprava Zaveze čez nekaj tednov ali mesecev pred članstvo morda zopet z novim poviškom članarine. Zdaj, ko je čul proračune, ga ne moti, da ne bi glasoval za Ganglov predlog. Ena krona mesečnega poviška nam ne sme beliti glave, sicer bi bili izdatneje prikrajšani pri duševni hrani naših listov, saj se povišanje opusti takoj, čim se valuta uredi.

Tovariš Gnus opozarja, da je treba v tem času vrvenja hitre informacije. »Slovenski Narod« je štirikrat dražji, vožnja po železnici pa je za 200 % dražja od predvojnih časov.

Tovariš E. Gangl je proti temu, da bi se kogarkoli sililo v našo organizacijo. Vsak Zavezin član mora biti odločen in zavezan, balasta nam ni treba. Skrčenje dopisov in člankov je težje kakor pa izpopolnjevanje. Na Brinarjev očitok opozarja na zadnjo 16. številko Učit. Tovariša, ker ne ve, kaj bi črtal, saj je vse v njej aktualno in za učiteljstvo zanimivo.

Tovariš Dimnik govori za letno članarino 50 K, ker se da le na ta način izbristati v proračunu izkazani primanjkljaj. Tovariša Gnus in Rus sta za članarino letnih 48 K, ker je društvenikom četrtno in mesečno plačevanje lažje ter ne dela blagajnikom težko.

Poročevalec Fr. Luznar se pridružuje Ganglovemu predlogu v tem smislu, da prejema Zaveza letno po 40 K, društva pa po 8 K od vsakega člana. Priloge naj se pri stanovskem glasilu na vsak način opuste. Nato navede imenoma ona društva, katera še niso odposlala zaostale članarine.

Končno se sprejme soglasno, da se zviša članarina mesečno po 4 K na osebo. Predloga, da se opuste inserati in omeji vsebina pri člankih in dopisih, se ne sprejmeta.

Določiti se na Ganglov in Dimnikov predlog, da se zviša odslej članarina Zvončku letno na 15 K, za nečlane pa

stane Učiteljski Tovariš 20 K, Popotnik pa 16 K.

Soglasno se sprejme tudi predlog blagajnika Luznarja, da se vsa stara zaloga Popotnikov in Zvončkov razprodaja za 25 % dražje od prvotne cene.

3. Naš položaj je pojasnil vsestransko tovariš E. Gangl. Iz njegovih izjav naj povzamemo, da se slovenskemu učiteljstvu vendarle bližajo boljši časi. Materialni naš položaj se je izboljšal vistem obsegu, kakor je bilo naše prizadevanje že od nekdaj. Na merodajnih mestih so pa še osebe, ki ne upoštevajo našega glasu. Nato utemeljuje predlagane štiri resolucije za deželno vladu za Slovenijo, predlog za upravni odbor Zaveze, dopis na hrvatske in srbske učiteljske Zveze in pismo na ministra prosvete v Belgradu. (Glej štev. 17. letošnjega Učit. Tovariša!) Resolucije, namenjene za deželno vladu, se ticejo avtomatičnega reguliranja učiteljskih prejemkov državnega uradništva; ureditve potnine, dnevnice in drugih doklad za ono učiteljstvo, ki služi izven službenega mesta; nastavljanja okrajnih in visjih šolskih nadzornikov; našega zastopstva v predsedstvu višjega šolskega sveta.

Tovariš Dimnik predlaga, da se sprejmejo vsi stavljeni predlogi brez debate. Sklepi se sprejmejo soglasno z dostavkom, da se takoj odpošljejo na pristojna mesta.

4. Poročilo o ustanovitvi strokovnega tajništva Zaveze se sprejme na znanje. Sklene se, da se izreče primariju dr. Franu Dergancu v imenu upravnega odbora Zaveze pismena zahvala, ker je prepuštil obresti svojega posojila, ki ga je dal Učiteljski tiskarni v znesku 100.000 K, Zavezi v svrhu te ustanovitve. Gospodarskemu in političskemu odseku se naroči, da stavi prihodnji delegaciji tozadevne konkretne predloge. Zavezino vodstvo se poveri, da razpiše v stanovskem glasilu službo strokovnega tajnika. Prijave za to službo je treba vložiti z navedbo zahtev glede plače pri Zavezinem vodstvu najkasneje do 31. maja, služba pa se odda začasno že 1. julija t. l.

Tajnik V. Rus govori k predlogu in nasvetuje, da naj se do delegacijskega zborovanja uredi Zavezina pisarna začasno tako, da se najame primerna soba, kjer naj bi bil strokovni tajnik v gotovih dnevni urah vsemu organizovanemu učiteljstvu v slovenski Jugoslaviji informativno na razpolago.

5. Zavezin tajnik predlaga, da naj se z ozirom na neurejene razmere vrši letošnje delegacijsko zborovanje v Ljubljani dne 5. in 6. septembra, dnevni red pa naj sestavi Zavezino vodstvo. Po kratki debati se predlog sprejme.

6. O reformi šolstva poroča mesto odsotnega tovariša P. Flereta upravni odbor E. Gangl. Poročevalec poudarja, da je anketa za reformo šolstva na podlagi »Načrta preustrojitve šolstva in narodne vzgoje« podrobno predelala, doslej že pet odstavkov in je prišla do člena »Šolski uradi«. V tej anketi je zastopstvo Zaveze, Slomškove Zveze, meščanskošolskega in srednješolskega učiteljstva, učiteljska, zdravnikov in kmetijstva. Zavezina odposlanca nimata v tej anketi lahkega opravila. Ko se načrt po članih ankete vsestransko predela, tedaj se obvesti o njega podrobnostih tudi Zavezino članstvo. Na Ganglov predlog oblasti upravni odbor oba Zavezina člana, da smeta, kadar se jima zdi potrebno, zavzeti v tej anketi tudi drugačno stališče, kakor ga ima znani Zavezin načrt. O učiteljskih disciplinarnih zadevah naj se ne razpravlja v plenumu okrajnega in višjega šolskega sveta, ampak le šolski nadzorniki in učiteljski zastopniki (narodnih in srednjih šol) naj imajo glavno razpravno besedo.

(Dalje prihodnjič.)

Društvene vesti.

Izredni občni zbor ljubljanskega učiteljskega društva je bil v nedeljo, 4. vel. travna. Dolga in stvarna debata o poročilih, predlogih in nasvetih je pokazala, kako potrebni so sestanki, kjer pade marsikatero dragoceno zrno na novo, deloma neobdelano jugoslovansko njivo.

1. Zborovanje je otvoril društveni predsednik nadučitelj Jakob Dimnik s pozdravom in nagovorom, ki ga prinašamo na prvem mestu današnjega lista.

2. Poročilo tajnika: Občni zbor Dež. Slov. učit. društva je sklenil razpust tega društva. Po dolgi debati je takrat sklenil vprašati za mnenje o razpustu vsa okr. učit. društva na bivšem Kranjskem. Šele na predlog večine okr. učit. društev se Dež. Slov. učit. društvo definitivno razpusti*. Pri tej priliki

* Op. Takih poročil pričakujemo od ostalih okr. učit. društev!

je tov. Gangl omenil razgovor, ki ga je imel v Zagrebu z zastopniki »Saveza hrvatskih učiteljskih društev« glede združitve vsega jugoslovanskega učiteljstva v centralno organizacijo. V isti zadevi so se posvetovali zastopniki naše Zaveze z odposlancem »Udruženja srbskega učiteljstva« v Beogradu, ki se je mudil dne 1. maja v Ljubljani, z učiteljem in šolskim upraviteljem Grijico Adžemovičem.

Po daljši debati se soglasno sklene razpust Deželnega slovenskega učiteljskega društva.

3. Kot delegata v Zavezino delegacijo se pošljeta Mehle Marija, učiteljica in Ambrožič Josip, učitelj; namestnika sta: Žerjav Ema in Fratar Josip.

4. Šolske maše: Šolske maše ne dosežejo svojega namena. Predsedstvo Zaveze se naprosi, da napravi utemeljeno vlogo in jo pošlje knezoškofskemu ordinarijatu in višjemu šolskemu svetu s prošnjo, da nepostavno usiljene šolske maše, ki jih ne pozna nobena zakonska odredba, odpravi, sicer bodo povzročile še mnogo utemeljene nevolje med učiteljstvom.

5. Meščanske šole: Kdo združuje ustanovitve meščanskih šol v Ljubljani? Kdaj bodo razpisana mesta strokovnih učiteljev? Sklene se o tem obvestiti g. župana. Ako se mesta takoj ne razpišejo, znajo biti otvorene ljubljanske meščanske šole drugo leto, toda brez učiteljev, ki bodo tačas že nastavljeni v zeleni Štajerski.

6. Pod vodstvom ljubljanskega nadzornika obstoja odsek, ki začenja s pripravi za sprejem regenta Aleksandra. Ako tak odsek res obstoja, potem izjavlja ljubljansko učiteljstvo, da odklanja vso odgovornost za posledice, ki bi nastale, ako bi vodil deputacijo ljubljanskega učiteljstva nadzornik Lavtižar, vnet zastopnik in pristaš onega režima, ki je tako goreče proslavljal hrvatske junake, ko so mogli oddati prve strele proti srbski prestolici. Napravi se primerna vloga ter pošlje predsedstvu mestnega magistrata.

7. Komisija za likvidacijo dež. uprave je imenovala za zastopnika v mestnem šolskem svetu naslednjega ravnatelja Jegliča. Vsa poštena človeška družba se ogiblje tega moža; zato se občni zbor ljubljanskega učiteljskega društva začuden vprašuje, kako more komisija izbrati med slabim najslabše. Poskrbeti bo treba, da ne bo g. Jeglič delal nikjer preveč škode.

8. Risanje, telovadba, petje so predmeti, ki zahtevajo strokovnega znanja. Sklene se naprositi višji šolski svet, da kreira mesta strokovnih učiteljev na ljubljanskih ljudskih šolah za omenjene predmete.

9. Vsem članom in članicam priporočamo, da doplačajo zvišani znesek članarine ter da širijo med šolsko in izvenšolsko mladino mladinski list »Zvonček«, ki bi lahko imel 20.000 naročnikov, ako stori vsak učitelj svojo dolžnost. A.

Iz novomeškega okraja. Na dan 1. maja nas je povabila Slomškova zveza na razgovor glede skupne stanovske organizacije. Odbor učiteljskega društva za novomeški okraj se je temu pozivu tudi polnoštevilno odzval, ker je mnenja, da je taka skupna stanovska organizacija lahko mogoča, da, naravnost nujno potrebna za naš stan, da skupno nastopamo za skupne interese. V vseh drugih vprašanjih (političnih, kulturnih itd.) pa vladaj popolna svoboda. Kako je mogel tajnik Slomškove zveze Pečjak trditi, da zahtevajo ljubljanski Zavezarji uklonitve manjšine tudi v kulturnih in drugih vprašanjih — res ne moremo pojasniti. Morda bi nam to pojasnili?

Končno smo sprejeli resolucijo, tičočo se ustanovitve take skupne organizacije, v katero ne sme politika, ter izvolili šestčlanski odbor, ki naj se takoj loti dela.

L. Učiteljsko društvo za novomeški šolski okraj ima svoj redni občni zbor v četrtek, dne 15. maja t. l., ob 9. uri dopoldne v šoli na Čatežu pod Zaplalom z naslednjim dnevnim redom: 1. Otvoritev zborovanja. 2. O stanovski strokovni organizaciji — poroča tov. Fr. Hočevar. 3. Poročilo odbora in račun za l. 1918. 4. Volitev novega odbora. 5. Slučajnosti. Tovariši sosednjih okrajev dobrodošli. — Odbor.

+ Belokranjsko učiteljsko društvo je imelo 14. aprila t. l. svoje zborovanje v Črnomlju. Dasiravno je bilo slabo vreme, je bila udeležba prav dobra, dokaz zanimanja in zavednosti našega učiteljstva. Jasnih pogledov, veselih lic smo se sestali prvič v svobodni Jugoslaviji. In kaj ne! Saj vemo, da nam sije lepša bodočnost.

Iskreno nas je pozdravila predsednikova namestnica tov. Vitačičeva in omenila politički preobrat, ki nam je prinesel zaželeno svobodo. Navdušeno smo po-

zdravili našega kralja, regenta in osvoboditelje Srbe. Tov. Vrtičičeva je poročala, da je zaradi bolezni odložil predsedništvo vrli tovariš naducitelj Potokar. Sporočila nam je njegove pozdrave in zahvalo za izkazano mu zaupanje, želeč mu skorajšnjega ozdravljenja. Pozdravila je tudi nove društvenike.

Nato je prečitala tajnica zapisnik zadnje seje. Blagajnik naducitelj Megušar je podal kratko pojasnilo glede društvenega imetja in posiljanja članarine, ki se naj posije na njegov naslov in znaša letno 48 K.

Vrčila se je volitev odbora: Ljudevit Mikolič, predsednik; Katinka Vrtičičeva, podpredsednica; Ljud. Bukovičeva, tajnica; Kih. Megušar, blagajnik.

Nato nam je tov. Mikolič podal nekoliko jedrnatih misli glede reforme šolstva, ki je nujno potrebna. V razgovoru, ki je sledil, so se čula glede reforme različna mnenja. Pri slučajnostih se je razmotrivalo o raznih stanovskih zadevah, glede šolskih maš, o zemljepisnem in zgodovinskem pouku. Sklene se naprositi višjo šolsko oblast, da se priredi za belokranjsko učiteljstvo srbo-hrvatski tečaj v Novem mestu, kjer so boljše stanovanjske in aprovizacijske razmere kakor v Ljubljani. Objubili smo si, da se kmalu zopet snidemo. Ta čas pa na delo za povzdigo šolstva in prosveto naroda! — L. Bukovičeva, tajnica.

+ **Gornjegrajsko učiteljsko društvo** zboruje dne 11. maja t. l. ob pol 11. uri v Gornjem gradu po sledem dnevnem redu: 1. Zapisnik zadnjega zborovanja. 2. Došli dopisi. 3. O nacrtu preustrojitve šolstva razpravlja tov. Franc Kocbek. 4. Povišanje Zavezine članarine. Poroča blagajnik tov. Alojz Krajnc. 5. Slučajnosti. — Gleda na to, da je to zborovanje prvo v letošnjem letu, želi podpisani polnoštevilne udeležbe. — Josip T e r č a k, predsednik.

Učiteljstvo pliberškega je imelo svoje mesečno zborovanje dne 9. aprila v Pliberku.

Po običajnem pozdravu predsednika je predaval prof. dr. Janko Kotnik o boljševiškem šolstvu na Ruskem, prirejenem na podlagi lastnih izkušenj in opazovanj. Spoznali smo, da ne kaže nekritično sprejeti vest o ruskem boljševizmu, da je njegova idejna osnova v marsičem uvaževanja vredna, da boljševiška vlada izdaja naravnost ogromne svote za ljudsko izobrazbo, več kakor katerakoli država in da skuša šolstvo velikopotezno in enotno reformirati na podlagi najmodernejših načel in izkustev, zlasti ameriške šole. Predavatelj je mnenja, da pri svoji novi orijentaciji ne smemo izgubiti iz oči velikega bratskega naroda ruskega, ki ima v kljub vsem težkim preizkušnjam sijajno bodočnost.

Predsednik Močnik poda poročilo odseka za šol. reformo in obeta za važnejša vprašanja načelnega pomena posebne referate. Odeček je predlagal resolucijo, v kateri se med drugim izreka za to, da se nameščajo na enorazrednicah le učitelji, nikakor učiteljice, da se v zakonu imenoma navedejo najpotrebnejši učni pripomočki, da se učitelj ne sili k obiskovanju strokovnih tečajev in da se velikost šolskega vrta zakonito določi (najmanj 30 a).

Glede Ganglovega predloga o razpustitvi pokrajinskih učiteljskih organizacij in ustanovitve centralne učiteljske organizacije za celo državo se je izreklo mnenje, da gre predlog predaleč, ker o ustroju državne učit. organizacije še le končnoveljavno lahko sklepamo, ko imamo definitivno ustavo, do tedaj pa ne kaže razpuščati pokrajinskih organizacij.

Tov. Macarol je mnenja, da je nujno potrebno, da napravimo red v lastni hiši in pridemo enkrat do enotne strokovne organizacije za vse učiteljstvo. Nadzornik Mencin predlaga, da se vprašanja naše stanovske organizacije postavi na dnevni red občnega zbora kor. učit. društva, ker gre tu za važno, perečo zadevo.

Predsednik prečita poročilo predsednika dež. učit. društva tov. Aichholzerja, o njegovih korakih v prilog naših gmotnih težnj. Koroški učitelji vztrajamo na izpolnitvi predloženih resolucij, zlasti zahtevamo obmejne doklade za vse na Koroško premeščene učitelje, kakor jo dobivajo državni uradniki. V debati je padla marsikatera bridka beseda, razodevala ogorčenje, ki vlada med učiteljstvom radi nevdržnih razmer. V interesu koroškega šolstva je, da vlada čim preje ugodni zahtevi po obmejni dokladi, ker drugače ni misliti, da bi se še oglašali učitelji za službovanje na Koroškem. Gre za eminentno narodno zadevo.

Tajnik dež. učit. društva tov. Kovač je pojasnjeval, kako mislijo merodajni činitelji v Ljubljani o naših težnjah. Nismo bili preveč vzradoščeni.

Odlok Višjega šolskega sveta glede nadzorovanja šolskih otrok pri verskih

vajah je bil povod dolgi, burni debati. Prevladala je domneva, da namerava Višji šolski svet upejati nov kurz po kranjskem vzorcu. Predsednik pojasnjuje, da je odlok le informativnega značaja in da sklepa glede nadzorovanja glasom še obstoječega šol. in učnega reda učiteljski zbor, da gre tu torej za interno zadevo učiteljskega zbora.

Navzoči šolski komisar tov. Košir se naprosi, da upliva na krajne šolske svete, da preskrbijo učiteljstvu stanarino oziroma prosto stanovanje in prosto kurjavo. Šolski komisar obljubi, da tej želji po možnosti ustreže in poda učiteljstvu se ta in ona pojasnila in nasvete.

Stavili so se še nekateri predlogi glede občnega zbora kor. učit. društva, n. pr. glede ustanovitve častnega sode.

Končno se je zavzelo tudi stališče napram članku, objavljenem v 74. številki »Jugoslavije« z dne 23. susca pod naslovom: »Edinstvo v učiteljski organizaciji« in sprejete so bile resolucije, ki jih je utemeljeval tov. Doberšek sledeče:

Globoko obžalujemo, da se je našel baš v naših vrstah človek, ki je prvi oblatil naše prvobornike, kojih časti se ni drznil dotakniti niti najstrupenejši narodni nasprotnik.

Ugotavljamo, da dopisnik niti najmanj ni opravičen govoriti v imenu drugih učiteljev, da je članek plod razgrete fantazije nesrečnega nevrastenika, ki ga vsak poznavalec koroških razmer obseja, da vlada med koroškim učiteljstvom najlepša solidarnost, da imamo do svojih voditeljev neomajeno zaupanje in da smo si vsi koroški učitelji postavili kot častno nalogo, pokazati stanovskemu svetu, da je ob pravi svobodomiselnosti možna stanovska sloga, tudi pri tovariših različnega političnega mišljenja, ako so le značajni in stanovsko zavedni.

Srednješolske vesti.

Iz mestnega deklškega liceja v Ljubljani. Na mestnem deklškem liceju je oddati službo ravnatelja s prejemki ravnateljev državnih srednjih šol. Prošnje je vlagati do 25. maja 1919 pri predsedstvu mestnega magistrata.

Kronika.

= **Ureditev učiteljskih plač: službena doba.** Iz oddelka za ureditev učiteljskih plač na višem šolskem svetu nam poročajo: Da ne bo nepotrebnih reklamacij zaradi odmerjenja službene dobe, oziroma uvrstitve v činovni razred in plačilno stopnjo, se opozarja učiteljstvo, da se službena doba šteje le od drugega (usposobljenostnega) izpita pa do 31. decembra 1918. — Primer: Nekdo je napravil usposobljenostni izpit dne 15. maja 1899. Službeno dobo je torej šteti od 15. V. 1899 do 31. XII. 1918, torej 19 let 7 mesecev 16 dni. Ker smo sedaj pa že v l. 1919, zato ima dotičnik v dekretu namesto 19 službenih let priznanih že 20 let, dasi jih dovrši stoprav dne 15. maja t. l., na kar se 1. junija 1920 pomakne v višji plačilni razred. Starejše učiteljstvo naj upošteva pri pomaknitvi v II. činovnem razredu 2. in 3. plačilne stopnje štiriletno napredovanje. Kar se tiče službene dobe bivših vojakov, naj bi se štela vojaška leta dvojno, se dosedaj še v nobeni vladni seji ni stavil tozadevno kak predlog, v tem oziru so torej vse reklamacije brezpredmetne. — Pri prekinitvah se je dotičnikom, ki so dosegli že na bivšem dež. šol. svetu, da se jim službena doba pri odmerjenju starostnih doklad vsteva tudi pred prekinitvijo, odmerila tudi sedaj vsa službena doba, izvzemši samo dobo prekinitve. Učitelje politične preganjance se je rehabilitiralo.

= **Vseučilišče v Belgradu.** Dne 2. t. m. so z veliko svečanostjo otvorili vseučilišče v Belgradu.

Polemika.

Sat prata bibentur.

Dasi me tov. Šegula v 17. številki »Učit. Tov.« prosi pojasnila, bi ne odgovarjal, ko bi mi prijatelj ne bil pisal: »Razumem sicer Tvoj molk, a ga ne odobravam, ker si ga gotovo marsikdo napačno tolmačil!«

Le skrajna površnost ali pa zlobnost mi moreta očitati trditve, da nuja mešč. šola več znanja nego učiteljše.

Tovariš Š. se sklicuje na min. odr. z dne 26. VI. 1903, št. 22503. Tega bi ne bil storil, ko bi se bil potrudil in bi bil prebral poročilo o anketi, ki se je meseca marca 1903 bavila z reformo meščanske šole, saj bi se bil prepiral, da se je anketa odločila za »enoletne učne tečaje« ie z ozirom na besedilo § 18. drž. šol. zakona in pa zato, da ne draži po nepotrebnem onih elementov, ki so bili zakleti sovražniki ljudske izobrazbe.

Lepo je, da se vadi tovariš Š. v francoščini, ni pa umestno, da priobčuje svoje vaje v prevajanju iz nemščine v francosino v »Učit. Tovarišu«! J. M.

Iz Jugoslavije.

— **Učiteljski aprovizacijski odbor** bo imel v petek, dne 9. maja, ob petim popoldne sejo. važno; pridite vsi! Nacemnik.

— **rojasnilo.** Z ozirom na poziv v predzadnji številki »U. T.« podajam resnici na ljubo, sicer pa nenaprosen in nepooblaščen, to-le pojasnilo: Dotičnemu pozivjuicu sem napisal jaz v razpredelnico, da je imel 14 dni dopusta, kakor sem nasele to zabeleženo v zapisnikih bivšega okrajnega šolskega nadzornika Šupaneka. Njegovemu soprošilu je napisal rede v razpredelnico g. Šupanek se sam, a dopusta ni vpisal, ker ga je bil dobil dotični ze kot naucitelj v cisto drugem okraju in torej ni bil v Celju več zaznamovan. (Kede je moral vpisati, ker prosilec se v novem okraju ni bil nadzorovan.) Pri pombo »zarav« pa je imel g. Šupanek navado pripisati vsakomur, ki ni bil poseben bolan, kar sem sele pozneje posnel iz raznih razpredelic. Sicer pa te opombe ne bodo ne hasnue in ne škodovala! — Cernej.

— **Narodna šola v Velikovcu.** Pišejo nam s Koroškega: Nekateri listi so že objavili poročila, da so prevzele šolske sestre narodno šolo v Velikovcu, torej tudi mestno. Koroška javnost nikakor ne more pojmiti, kako se je to moglo zgoditi. Razburjenje v krogih inteligence raste vedno bolj, in posvetno učiteljstvo z največjim obžalovanjem konstatira, da so tako izredno važno mesto poverili šolskim sestram. O tem bomo še govorili. Na šolo v Velikovcu sta bili nameščeni, kakor smo iz listov posneli, tudi dve posvetni učiteljici kot pro forma za javnost. Dobili sta stanovanje v prejšnji narodni šoli pri šolskih sestrah. Obe skupaj imata eno sobo bolj primitivnega značaja, ki jo morata sami vzdrževati v redu z meto in krtačo. Plačujeta za sobo skupaj 300 K mesečno in za hrano obe 600 K, to je skupaj 900 K na mesec. Kaj ne, to je lepa vsota! — Plačilni prejemki obeh znašajo mesečno skupaj 500 K. Torej mesečni primanjkljaj 400 K, letno 4800 K. Oblike in drugih potrebščin seveda ni treba. (Deficit se krije iz — dobička šolskega gospodarstva.) — To je škandal, insceniran v namen, odgnati še ti dve posvetni učni osebi. — Kdo je tisti, ki sme samovoljno tako zvišati cene? — Na zatožno klop z njim! Šolska oblast bi morala gledati na to, da se materialno stanje izboljša temu naseljenemu učiteljstvu, ne pa, da se mu poslabša. Kako naj dobimo za Koroško še enako učiteljstvo, ako mu pojdemo tako na roko? — Višji šolski svet, kje je tvoja energična roka!

Naročajte in širite naš list.

ZA REZERVNI SKLAD ZAVEZE.

Prostovoljni organizacijski davek. (Sklep upravnega odbora Zaveze z dne 27. decembra 1918.)

XIX. izkaz.

Po 10 K: Jana Lipovčeva — Kor. Bela. Po 5 K: Culk Leopold, Zagažev Ivan in Helena Levstikova — Dobrna celjskem okraju. — Današnji izkaz 25 K. Prej izkazanih 5428 K. Skupaj 5453 kron. Ivan Petrič, Ljubljana-Sp. Šiška.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Poročilo o razgovoru, ki ga je imel delegat naše Zaveze tov. Gangl dne 1. pret. mes. v Zagrebu z zastopniki hrvskega in srbskega učiteljstva zaradi uspostavitve Unije jugoslovanskega učiteljstva, priobčimo zavoljo nenadoma nastalih zaprek v prihodnji številki.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Fran Marolt. Last in založba »Zaveze jugoslovanskega učiteljstva«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica »Učiteljskega konvikta« v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do 30. aprila 1919 K 132.220-30

Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto 1/2u. do 1/2u. ure popoldne.

Čitajte!

Ravnokar je izš'a knjižica

Dr. B. Derč:

Dojenček, njega negovanje in prehrana.

Vse matere, ki hočejo vzrediti zdrave in krepke otroke, mor jo čitati to knjižico. Pisatelj — zdravnik strokovnjak za otroške bolezni — podaja praktične nasvete, kako je ravnati z dojenčki. Knjižica se naroča pri Tiskovni »drugi« v Ljubljani, Sodna ulica št. 6. Cena K 3, s poštnino K 3:30. Denar je poslati naprej, ali pa se pošlje knjižica po povzetju.

Vidrovo

„Moje prvo berilo“

izide v novem natisu v najkrajšem čas

Izšla je brošura:

Novi prejemki aktivnega in upokojenega učiteljstva, vdov in sirot.

Naredba celokupne deželne vlade za SLOVENIJO z dne 14. februar a 1919.

Naročila sprejema Učiteljska tiskarna v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6.

Cena 1 K.

Največja slovenska hranilnica!
MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA,
Ljubljana, Prešernova ulica 3,

je imela vlog koncem leta 1918 . . . K 80.000.000—
rezervnega zaklada . . . „ 2.500.000—

Sprejema vloge vsak delavnik.

Za varčevanje ima uvedene lične domače hranilnike.

Hranilnica je pupilarno varna.

Dovoljuje posojila na zemljišča in poslopja proti nizkemu obrestovanju in obligatnemu odplačevanju dolga.

V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno Kreditno društvo.